

Klædt på til nettet

Gode råd fra Medierådet for Børn og Unge

Co-funded by the
European Union

**MEDIERÅDET
FOR BØRN & UNGE**

**MEDIERÅDET
FOR BØRN & UNGE**

Klædt på til nettet

Gode råd fra Medierådet for Børn og Unge

Referencer

- Anne Mette Thorhauge – adjunkt på Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Afdeling for Film- og Medievidenskab på Københavns Universitet og medlem af Medierådet for Børn og Unge
- Malene Charlotte Larsen – adjunkt på Institut for Kommunikation på Aalborg Universitet
- Niels Ulrik Sørensen – lektor ved Center for Ungdomsforskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet og medlem af Medierådet for Børn og Unge

**MEDIERÅDET
FOR BØRN & UNGE**

For meget spil på nettet?

Online computerspil

Børn og unge spiller computerspil på mange forskellige måder og af mange forskellige grunde. Undersøgelser har vist, at børn og unge først og fremmest spiller for at blive underholdt og have det sjovt (Medierådet, 2005), men også for at lære og for at være sammen med andre. Indimellem spiller et barn måske også mange timer om dagen i en periode for at nå langt i spillet, samle point og særlige genstande. Men der kan også være perioder, hvor barnet ikke spiller så meget, f.eks. om sommeren, hvor det er sjovere at være udenfor med fodbolden. Det behøver derfor ikke altid at være et problem i sig selv, at man spiller meget.

World of Warcraft er en stor online verden, hvor spillere fra hele verden kan mødes og spille med og mod hinanden. Uanset hvordan man spiller i en verden som World of Warcraft (WoW), så vil det som regel være en fordel af og til at spille sammen med andre. Nogle vælger at spille sammen med spillere, de kender fra deres hverdag, andre spiller sammen med spillere, de kun møder i WoW. Et spil som WoW hører under kategorien rollespil. Men det er også et MMORPG (Massive Multiplayer Online

Role Playing Game) – det vil sige et online spil for massivt mange spillere i alle aldre og fra mange forskellige steder i verden.

En udfordring i de store onlinespil kan være, at man netop indgår i en gruppe af spillere, som kan blive afhængige af hinanden. Spillerne i en gruppe er nødt til at udvikle deres karakter i nogenlunde samme tempo, og de har brug for hinanden for at løse forskellige opgaver i spillet. Dette sociale element er på en gang spillets styrke og dets svaghed. Børn og unge lærer en masse i det sociale spil, men formen kan også være meget tidskrævende, og prisen for at træde ud kan være at miste gode venskaber.

Hvornår er det et problem? Tegn på overdrevent spilforbrug kan fx være:

- At computerspil er den dominerende aktivitet i den unges liv
- At den unge søger ind i en fiktiv verden og ikke er i stand til at opretholde et normalt hverdagsliv
- At den unge fx ikke længere deltager i hjemmets måltider
- At den unge pjækker fra skolen, gymnasiet eller et ungdomsarbejde
- At den unge fravælger samvær med kammerater og sociale aktiviteter med andre unge

Råd til forældre med børn med overdrevent computerspilforbrug:

- Synliggør spillet (tal med dit barn om spillet, skriv tidsforbruget ned osv.)
- Fjern den fysiske adgang til spillet (flyt computeren ud af børneværelset)
- Find på alternativer til spillet (spørg for eksempel: »Hvad lavede du, før du begyndte at spille computerspil?«)

Gode råd til forældre om computerspil

Vær interesseret. Stil spørgsmål som:

- Hvem er du i spillet?
- Hvad er din opgave?
- Hvordan kan du nå dine mål i spillet?
- Hvilke typer spil vil du helst spille?

Spørg også ind til dit barns online-venner:

- Er der nogen, der kan hjælpe dig inde i spillet?
- Spiller du sammen med nogen fra skolen?

Og bliv selv klogere:

- Læs om spil på nettet, inden du køber dem til dine børn
- Læs og se mere om computerspil. Se fx Troldspejlet på DR
- Spil et spil ;-)

Og endelig:

- Følg aldersmærkningen (PEGI)
- Flyt eventuelt spillecomputeren ind i stuen, så du også kan være med

PEGI

Computerspil i Danmark mærkes efter den europæiske PEGI (Pan-European Game Information) ordning. PEGI-ordningen mærker både spillene efter indhold (fx stødende sprog, diskrimination, vold, sex m.m.) samt med en aldersmærkning. Aldersmærkningen har intet med sværhedsgrad at gøre, men henviser alene til, om spillet anses for egnet til en bestemt aldersgruppe.

Samtalen mellem børn og voksne om computerspil og sociale medier er vigtige. Samtalerne skal først og fremmest være med til at give viden og forståelse om de virtuelle verdener. Men samtalerne skal også give barnet en tryghed og sikkerhed for, at de altid kan komme til en voksen og fortælle om dårlige eller vanskelige oplevelser på nettet og blive forstået og anerkendt.

Link til mere:

Få ideer til arbejdet med computerspil i skolen på:

www.emu.dk/webetik/computerspil

Anne Mette Thorhauge:

»Virkelighedens problemer kan virke så uoverskuelige, at det er nemmere at være i computerverdenen. Men man skal være forsigtig med at bruge et ord som afhængighed om World of Warcraft. Jeg vil hellere kalde det »problematisk spilaktivitet«. Der er forskel på, om barnet spiller ti timer på en regnfuld søndag, eller om barnet spiller en hel solskinsdag væk i stedet for at være sammen med kammeraterne. En meget omfattende spilaktivitet hos barnet kan være et symptom på, at barnet ikke trives i skolen eller blandt kammeraterne. Det skal der gøres noget ved. Og hvis flere af kammeraterne i klassen spiller så meget, at der opstår en negativ spilleadfærd, hvor de pacer hinanden meget, så er det en diskussion, man skal tage op i klassen.«

Hvem chatter børn og unge med?

De fem »sikker chat« regler

1. Sæt grænsen
2. Mød aldrig en chatven alene
3. Anvend privatindstillinger
4. Reager og gem beviserne
5. Tal med en, du stoler på

Når børn får omsorg på nettet: »For flere af børnene er der opstået en form for afhængighed af at få en hurtig respons og en positiv feedback på egen person. Den omsorg, man kan få på nettet, er for nogle langt større, end den, der opleves i den virkelige verden fra venner og familie. Især hvis man er ensom og isoleret i kammeratskabsgruppen.« Fra statusrapport, maj 2010, Team for seksuelt misbrugte børn, Rigshospitalet. Teamet har siden 2006 haft særlig fokus på udviklingen af behandlingsmetoder til børn, der udsættes for seksuelle overgreb via kontakt på Internettet. Team for Seksuelt Misbrugte Børn på Rigshospitalet har i alt haft 22 børn i behandling for it-relaterede overgreb også kaldet »online-grooming«.

De andre på nettet

Børn og unge bruger først og fremmest mødestederne på internettet til at styrke og vedligeholde de sociale relationer, som de har i forvejen fra skolen eller deres fritidsaktiviteter. Men internettet har også givet dem en mulighed for at møde nye mennesker ud over deres lokale netværk, som for eksempel spillere i computerspil fra andre lande. Det behøver ikke at være et problem at stifte nye bekendtskaber på nettet. For eksempel har undersøgelser vist, hvordan møder med fremmede ligesindede via internettet kan have en positiv indflydelse på unge fra marginale grupper liv.

Det er svært helt at undgå at støde på ubehagelige mennesker på nettet, men man kan sikre sig på mange måder mod, at mødet udvikler sig ubehageligt. Derfor er de fem »sikker chat« regler vigtige at huske på og snakke med sine børn om.

Spørger man et barn eller en teenager om »sikker chat« reglerne, vil de fleste kunne dem på tommelfingrene. De ved godt, at de skal tænke sig ekstra godt om, når de chatter med fremmede på nettet. Derfor er det vigtigt, at man, ud over at lære børn chatreglerne kontinuerligt, har en åben og ærlig dialog med dem om »de andre« på nettet. Derudover er det vigtigt, at børn og unge lærer aldrig at udlevere personlige billeder eller informationer til mennesker, de kun har mødt på nettet.

Hvordan taler man med en teenager om »de andre« på nettet?

Det er helt naturligt, at specielt teenagere gerne vil have et privatliv på nettet. Og det er specielt i disse tilfælde, at man som forælder kan blive bekymret. For hvordan kan man tale med sine børn om fornuftig brug af nettet, når de allerhelst bare vil være i fred? Her skal man huske på, at for børn og unge hænger internettet og resten af hverdagen sammen. Måske skal man derfor ikke spørge direkte, om man må se deres profiler og online-venner, da det ville være ligesom at spørge, om man må se deres dagbog, men spørge ind til hverdagslivet generelt – Hvordan går det med vennerne? Er der nogen nye venner? – og lede samtalen hen på nettet – Er du venner med dem på Facebook? – osv. Det handler om at være åben og interesseret og især opmærksom på signallerne, der sendes ud. Der behøver ikke at være problemer på nettet. Men man skal altid være opmærksom på, at der kan være det.

Chat kan foregå i mange forskellige fora. Ofte mødes vi bare med folk, vi kender, fx på Facebook. Facebook er først og fremmest et sted, hvor vi holder vores netværk ved lige. Vi er altså mest venner med nogen, vi kender i forvejen.

Andre steder chatter vi mest med folk, vi ikke kender i forvejen. Det kan fx være i et computerspil eller i et fagligt forum. I faglige fora møder børn og unge andre med samme interesser som dem selv. Her kan de fx få hjælp til et computerspil eller diskutere yndlingsfilmen med andre fans.

Gode råd til forældre om sikker chat

Mange børn og unge oplever internettet som et privat rum. Man sidder på sit værelse og snakker, deler informationer og billeder med venner og familie. Men internettet er ikke et privat rum, og det er derfor en god ide at tale med børn og unge om deres adfærd på specielt de offentlige og faglige fora på nettet. Her bør man aldrig udlevere personlige oplysninger. Hvis en anden deltager beder om dem, bør man være på vagt. Specielt unge vil gerne have et privatliv på nettet og vil helst ikke have, at de voksne blander sig. Lav alligevel en regel om, at hvis man finder

nye venner på nettet, man gerne vil mødes med uden for nettet, skal dette altid vendes med en voksen.

Misbrug af personlige oplysninger eller ubehagelige overraskelser ved møder uden for nettets verden kan være meget krænkende. I de fleste tilfælde kunne en dårlig oplevelse helt være undgået, hvis bare en voksen omkring barnet havde deltaget i det første møde uden for spillet eller chatrummet, eller hvis mødet havde fundet sted på et offentligt sted.

Link til mere:

Find undervisningsforløb om chat og sms på:
www.emu.dk/webetik/chat-sms

Malene Charlotte Larsen, adjunkt Aalborg Universitet:

»Der er kommet flere muligheder på nettet, men de unge er også blevet mere opmærksomme på de farer, som lurder. Jeg har indtrykket af, at børn er ret gode til at gennemskue, om det er en voksen, de taler med på nettet. Men til gengæld er der også voksne, som er rigtig gode til at lade som om, at vedkommende er et barn. Derfor kan det gå galt.«

Voksne skal forstå sociale verdener

Vi kan kramme på mobilen: En undersøgelse viser, at piger får samme udbytte af et »virtuelt kram« over telefonen som af et fysisk kram fra deres mor. Undersøgelsen blev gennemført af Amerikanske forskere ved Child Emotion Lab på University of Wisconsin-Madison blandt en gruppe 12-årige piger i stressede situationer.

Så mange børn og unge har profiler på nettet: En stor europæisk undersøgelse (EU Kids Online) blandt over 23.000 9-16 årige børn og deres forældre viser, at 74% danske børn og unge har profiler på nettet. 30% har mindre end 10 kontakter på deres profil, 26% har mellem 16-50 kontakter og 6% har mere end 300.

Forældre skal forstå sociale netværk

Det er vigtigt at forstå, at børn og unges sociale netværk på internettet ofte er identiske med dem, de har i skolen eller fritidsklubben. En undersøgelse fra 2008 (Medierådet) viste, at børn og unge simpelthen fortsætter aktiviteter fra hverdagen i de sociale netværk. De fleste unge fortæller, at deres forældre ved, at de bruger de sociale netværk. Til gengæld er det kun omkring en tredjedel af de unge, der taler med deres forældre om brugen af sociale netværkssteder.

Det er også vigtigt at forstå, at der findes mange forskellige typer sociale netværk, som bruges på forskellige tidspunkter og af forskellige personer. Arto, Habbo og Facebook bruges af mange mennesker og er netværk, hvor næsten alle kan være med. Det er ofte her, vennegrupper forbindes med hinanden. Sociale netværk omkring fx computerspil kan være anderledes. Her mødes folk, der spiller samme computerspil. De kan sagtens sidde forskellige steder i verden og har sikkert aldrig mødt hinanden uden for spillet.

Netværk omkring et computerspil kan betragtes som et fagligt netværk. Her er der ingen grund til at give alt for personlige oplysninger ud over fx et spillernavn. Der er derfor ikke så stort behov for at sortere i sine venner i sådan et netværk. Det er først, når venner fra dette netværk fx bevæger sig over i det private netværk, at man skal være forsigtig. Det private netværk består først og fremmest af personer, vi kender og har mødt personligt. Men der kan snige sig andre bekendtskaber fra andre netværk ind i denne gruppe. Og andre venner kan have venner fra online-netværk som deres venner.

Det er derfor vigtigt, at børn og unge bliver gode til at håndtere egne og andres personlige oplysninger. Personlige oplysninger siger noget om, hvem man er, og hvordan man kan kontaktes.

Gode råd til forældre om sociale verdener

- Besøg de sociale netværkssteder, som børnene bruger, fx Habbo, Arto, Facebook mm.
- Besøg forskellige brugeres profiler, men lad vær med at snage og fortæl altid, at du er en nysgerrig voksen. Forsøg også at være fordomsfri – omgangstonen er en anden, end hos voksne.
- Spørg om lov til at blive inviteret med, når barnet logger ind. Accepter, hvis der er steder, hvor du ikke bliver inviteret med.
- Snak med børnene om, hvordan de taler med andre på nettet. Hvordan de gerne selv vil behandles, og hvordan de behandler andre.
- Vær interesseret og deltagende, frem for at forbyde adgang.

Link til mere:

Få hjælp til at arbejde med børn og unge om at gå på nettet på den gode måde: www.emu.dk/webetik, søg på »På nettet på den gode måde«.

Bloker for uønskede gæster

Børn skal lære at blokere: Generelt er pigerne bedre til at opsætte grænserne for andres adgang (privacy settings), end drengene er, og det er især yngre børn, der ikke ved, hvordan de kan bruge de forskellige indstillinger.

Sådan indstilles *privacy* i praksis: På Facebook er der under indstillinger > privatindstillinger flere muligheder for at indstille *privacy*. Fx kan du vælge, hvilke grupper af besøgende, der skal have adgang til dine private oplysninger eller opdateringer.

Bloker og ignorer

Det er en god ide at tale med børn og unge om de forskellige muligheder for at beskytte sig selv i de sociale netværk på internettet.

De mest populære sociale netværk giver ofte forskellige muligheder for at udelukke andre brugere. Det kan fx gøres ved at klikke på en knap for at ignorere eller blokere en anden profil eller bruger. Det betyder, at man ikke længere kan kontaktes af den anden bruger og heller ikke bliver generet af ham eller hende. Den anden bruger vil heller ikke kunne se, hvad man skriver i sin profil, eller hvilke aktiviteter man deltager i.

I særligt grove tilfælde kan det være rart med en anmelderknap, som mange sociale netværk også har. Her kan man anmelde dårlig eller ligefrem ulovlig opførsel til ejeren af netværksstedet.

I mange tilfælde vil man få svar på sådan en henvendelse inden for et døgn. Men det bør fremgå af siden, hvornår man kan forvente at høre nærmere. I det hele taget er informationer om, hvad der sker bag om siden, vigtige, fx om hvilke informationer, der indsamles om brugerne af tjenesten?

Gode råd til forældre om privatlivsindstillinger (PRIVACY)

Et af de mest følsomme punkter i forhold til at beskytte personlige oplysninger er kodeordet. Når data er gemt alle de rigtige steder og kun delt med de rigtige mennesker, så kan de forkerte stadig få adgang, hvis de får adgang til vores kodeord. Hjælp derfor børn og unge med at passe på deres kodeord. Kodeord er private og må aldrig udleveres til andre.

Link til mere:

Lad klassen arbejde med privacy:
www.dubestemmerselv.dk

Tænk før du uploader

Tænk før du uploader: Hvor går grænsen for, hvad og hvor meget man deler med andre på nettet? Er de sjove billeder fra festen stadig lige så sjove om et halvt år? Eller om 10 år? Man skal tænke sig om, inden man lægger billeder eller anden information om sig selv eller andre ud på nettet.

Nettet glemmer aldrig

Det er altid svært at sikre sig, hvem man taler med på nettet. Hvis man ikke har mødt folk i virkeligheden, kan de være nogle helt andre, end de udgiver sig for. Det er vigtigt at hjælpe børn og unge til at forstå det uden at gøre dem unødigt mistroiske over for fremmede. Selvfølgelig kan børn og unge få ubehagelige beskeder fra folk på nettet, men de fleste børn er også gode til at blokere for dem. Den vigtigste opgave er imidlertid at få børn og unge til at forstå, at hvis de fx udveksler billeder eller andre personlige oplysninger med fremmede på nettet, så risikerer de at billederne bliver misbrugt.

I samtalen med børn og unge kan man fx sammenligne det at lægge billeder på nettet med at sætte billeder op på en opslags-tavle midt i byen. Alle kan nemlig risikere at kigge med på nettet. Fx kan venner sende billeder videre til deres venner, eller de kan dukke op på tilfældige søgninger. Børn og unge deler billeder på nettet, men de skal lære aldrig at lægge billeder på Arto, Facebook eller andre sociale netværk, som de ikke vil se igen. De bør stoppe op og spørge sig selv, om det stadig er sjovt at se det samme billede igen om 10 år.

Niels Ulrik Sørensen:

»De unge er ikke blevet dårligere til at sige fra, men de stilles simpelthen over for flere valg og sættes i flere situationer, som de skal tage stilling til. De situationer kan indebære en risiko, og på den måde kan der være en fare for, at de unge kommer til at tage flere risici, end man gjorde for 20 år siden.«

Billeder kan også indeholde private oplysninger, og billeder kan krænke andre. Hjælp børn og unge med at få fokus også på de små detaljer i billederne. Hvad sker der fx i baggrunden? Står en af deres venner og piller næse? Måske skal billederne fra festen i lørdags slet ikke offentliggøres, eller i hvert fald kigges igennem, et ad gangen, inden de uploades.

Når billederne er på nettet, giver forskellige sociale netværkssteder mulighed for at tagge eller navngive dem, der er på billedet. Det er selvfølgelig rart for den, der bliver tagget, at vide det. Men måske var det ikke lige meningen, at alle skulle se netop dét billede? Man skal tænke sig om, inden man tagger.

Gode råd til forældre om billeder og andre uploads

Vær opmærksom på, at billeder fylder mere og mere i børn og unges liv. De har nem adgang til både at tage billeder og video, og nettet er fyldt med gratis sider, hvor værkerne kan offentliggøres. Samtidig navigerer børn og unge i høj grad ved hjælp af billeder, farver og design. Det er derfor vigtigt at lære, at billeder »siger mere end mange ord«.

Tal fx om, at:

- Portrætbilleder kan betragtes som personlige oplysninger
- Billeder må ikke krænke andre
- Du må ikke udgive dig for at være en anden, fx ved at lave en falsk profil

Link til mere:

Arbejd fx med upload og web 2.0 med hjælp fra EMU:
www.emu.dk/webetik/undervisning/web20

Find mere information, vejledning og undervisningsmaterialer om børns brug af internet, mobil og computerspil på Medierådet for Børn og Unges hjemmeside:
www.medieraadet.dk

Klædt på til nettet

Code råd fra Medierådet for Børn og Unge

»Forældrene skal være interesserede i at høre om, hvad børnene får ud af at være på nettet. Som for eksempel når de skriver, »Hvad laver du?« »Jeg sidder på mit værelse«. Forældrene skal prøve at forstå, hvad værdien i det er for de unge. Hvis forældrene kender værdien, så vil børnene lettere acceptere, at der også bliver talt om, hvad de skal passe på, og det bliver lettere at gå til forældrene, hvis der sker noget ubehageligt på et tidspunkt.«

Malene Charlotte Larsen, adjunkt Aalborg Universitet

Co-funded by the
European Union

**MEDIERÅDET
FOR BØRN & UNGE**